

УДК: 636.5:614.9-07

С.Ф. Холиков, мустақил изланувчи,
М.И.Хушназарова, талаба,
Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва
биотехнологиялар университети

БРОЙЛЕР ТОВУҚЛАР ГЎШТИНИНГ ВЕТЕРИНАРИЯ-САНИТАРИЯ ЭКСПЕРТИЗАСИ

Аннотация

В статье приведены данные пищевом качестве тушек бройлеров органолептическим и лабораторным путем.

Annotation

The article provides for the determination of the nutritional quality of broiler carcasses by organoleptic and laboratory methods.

Ключевые слова: Росс-308, Росс-708, Кобб-500, пероксидаза, экстракт, фермент, бензидин, перекись, кислород, перекись водорода.

Кириш. Республикамизда чорвачиликнинг паррандачилик тармоғи энг ривожланаётган соҳанинг бирига айланди, десак муболаға бўлмайди. Сўнги йилларда бу соҳага бўлган эътибор ва аҳолининг кенг қатламлари қизиқиши сабабли охириги 30 йил мобайнида республикада йилига етиштирилаётган паррандалар сони 34 млн бошдан 93 млн бошгача етди. Жами паррандаларнинг 44% га яқин улуши ихтисослашган саноат паррандачилик ва фермер хўжаликларида, 56% аҳоли хонадонларида боқилмоқда.

Республикамизда озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек, паррандачиликни ривожлантириш ва тармоқ озуқа базасини янада мустаҳкамлаш ҳамда паррандачилик йўналишидаги тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш, паррандачилик соҳасини ривожлантириш ва экспортга мўлжалланган тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ва турларини кенгайтириш, шунингдек аҳолини маҳаллий ишлаб чиқарилган сифатли ва арзон паррандачилик маҳсулотлари билан таъминлаш бўйича изчил чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Мавзунинг долзарблиги. Мамлакатимизда гўшт йўналишидаги паррандалардан бройлер жўжаларнинг бир қатор зотларидан фойдаланилади. Улар сирасига “Росс-308”, “Росс-708”, ва “Кобб-500” зотли бройлер жўжалари қиради. Мазкур зотли жўжалар ҳар бирининг тирик вазни 30 кунлигида 1,2-1,5 килограмм тош босади. Бундай пайтда сўйилган жўжаларнинг гўшти юмшоқ ва парҳезбop бўлганлиги боис ҳам одамлар

томонидан севиб харид ва истеъмол қилинади. Парранда гўштини етиштириш бутун дунёдаги каби Республикамизда ҳам жадаллик билан ривожланмоқда. Лекин деҳқон бозорларида ва савдо ярмаркаларида сотилаётган паррандалар гўштининг озиқ-овқатлик сифати ва хавфсизлигини таъминлаш долзарб муаммолар қаторида турибди.

Тадқиқотнинг мақсади. Деҳқон бозорларида ва савдо ярмаркаларида сотилаётган бройлер жўжалари гўштининг озиқ-овқатлик сифатини ва хавфсизлигини таъминлашдан иборат.

Тадқиқот объекти ва услублари. Органолептик ва лаборатория текширув ишлари «Ўзбекистон илмий-синов ва сифат назорати маркази» давлат унитар корхонаси Самарқанд филиали Аккредитацияланган физик-кимёвий синовлар лабораториясида, Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети, Ветеринария диагностикаси ва озиқ-овқат хавфсизлиги факультети, “Ветеринария-санитария экспертизаси ва гигиена” кафедрасидаги, Ветеринария-санитария экспертизаси лабораториясида олиб борилди.

Давлат ветеринария бош бошқармасининг 2008 йил “19” июндаги 85-сонли буйруғи билан тасдиқланган гўшт ва гўшт маҳсулотларини ветеринария-санитария экспертизасидан ўтказиш Қоидалари асосида органолептик ва лаборатория усулларида олиб борилди[2].

Республикамизда етиштирилаётган барча турдаги паррандаларнинг гўштлири ва ички органларининг си-

1-жадвал.

Органолептик текшириш натижасида олинган маълумотлар.

Тана гўшти намуналари	Ташки кўриниши	Ранги	Ҳиди	Мускул тўқимаси консистенцияси	Тери ости ёғи
1-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	таранг	оқ-сарик
2-намуна	ўртача семизликда	Бироз кўкимтир	бадбўй	бироз қаттиқлашган	оқ-сарғиш
3-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	зич таранг	оқ-сарик
4-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	таранг	оқ-сарик
5-намуна	ўртача семизликда	оқ қизғиш	ўзига хос	бироз қаттиқлашган	оқ-сарғиш
6-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	зич таранг	оқ-сарик
7-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	таранг	оқ-сарик
8-намуна	ўртача семизликда	оқ қизғиш	ўзига хос	таранг	оқ-сарғиш
9-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	таранг	оқ-сарик
10-намуна	семиз	оқ қизғиш	ўзига хос	зич таранг	оқ-сарик

фат кўрсаткичларини аниқлаш учун белгиланган Давлат ветеринария стандартларига мувофиқ эканлигини аниқлаш мақсадида энг аввало 10 тадан намуна олиниб, органолептик ва лаборатория усуллари ёрдамида текширилди.

Бройлер жўжалари гўштини органолептик усулида текширишда асосан қуйидагиларга эътибор қаратилди, яъни тана гўштининг ташқи кўринишига, рангига, хидига, мускул тўқимаси консистенцияси ва тери ости ёғлари текширилди.

Бройлер жўжалари гўштини лаборатория усулда текширганда ва уни янгилигини аниқлаш учун Пероксидаза реакциясидан фойдаланилди. Реакциянинг мохияти шундан иборатки, бройлер жўжалари гўшт намуналаридан 1:4 нисбатда, гўшт экстракти тайёрланди. Фильтрланган экстрактдан пробиркага 2 мл олиниб, устига 5 томчи 0,2%-ли бензидиннинг спиртли эритмаси солинди ва яхшилаб аралаштирилди. Кейин аралашмага 2 томчи 1%-ли водород пероксиди эритмаси қуйилди, бу вақтда гўшт таркибидаги пероксидаза ферменти таъсирида перикис водород парчаланиб кислород ажралиб чиқади ва бензидин оксидланади. Реакция натижасида гўшт экстрактининг ранги ўзгаради, яъни *кўк-яшил ранг* ҳосил бўлади. Соғлом парранда гўштида пероксидаза ферменти фаол ҳолатда (*фермент қўп бўлади*), касал ёки мажбурий сўйилган паррандалардан олинган гўшт намунасида эса пероксидаза ферментининг фаолиги (*фермент кам*) паст бўлади [1,3,4,5].

Тадқиқот натижалари ва таҳлили. Самарқанд шаҳар “Темирйўл деҳқон бозори”га сотиш учун олиб келинган бройлер жўжалари гўшти органолептик усулда текширилди. Текшириш учун қайта ишланган бройлер жўжалари тана гўштлиридан 10 донаси ажратиб олиниб, органолептик текшириш орқали уларнинг сифат кўрсаткичлари аниқланди. Олинган натижалар 1-2-жадвалларда келтирилган.

Тажриба жараёнида 10 та намуналарни органолептик текширганимизда, қуйидаги натижалар олинди, яъни ташқи кўриниши 1,3,4,6,7,9 ва 10 намуналарда тана гўшти семиз, 2,5 ва 8 намуналарда ўртача семизликда эканлиги аниқланди. Тана гўштининг ранги 2 намунада бироз кўкимтир ва қолган намуналарда эса оқ қизғиш эканлиги аниқланди. Тана гўштининг хиди 2 намунада бадбўйлиги ва қолган намуналарда эса ўзига ҳослиги аниқланди. Тана гўшти мускул тўқимасининг консистенцияси 2-ва 5-намуналарда бироз қаттиқлашган 1-,4-,7-,8- ва 9-намуналарда таранглиги ва 3-,6- ва 10-намуналарда эса зич таранглиги аниқланди. Тана гўштининг тери ости ёғлари 2-,5- ва 8-намуналарда оқ-сарғиш рангда эканлиги, 1-,3-,4-,6-,7-,9- ва 10-намуналарда эса оқ-сарик рангда эканлиги аниқланди.

Янги бройлер жўжалари гўшtidан тайёрланган экстрактда, реакция натижасида *кўк-яшил ранг* ҳосил бўлиб, 1-2 дақиқа ўтгандан сўнг *қорамтир-малла* рангга кирди.

Сифати ўзгарган ёки мажбурий сўйилган бройлер товуклар гўшtidан тайёрланган экстрактда, реакция натижасида пробиркадаги аралашманинг ранги *кўк-яшил* тусга кирмасдан, бирданига *қорамтир-малла* ранг ҳосил қилди.

2-жадвал.

Пероксидаза реакцияси натижасида олинган маълумотлар.

Тана гўшти намуналар	Янги гўшtda экстракт ранги	Ёмон гўшtda экстракт ранги
1-намуна	кўк-яшил	
2-намуна	-	қорамтир-малла
3-намуна	кўк-яшил	
4-намуна	кўк-яшил	
5-намуна	кўк-яшил	
6-намуна	кўк-яшил	
7-намуна	кўк-яшил	
8-намуна	кўк-яшил	
9-намуна	кўк-яшил	
10-намуна	кўк-яшил	

Лаборатория шароитида 10 та намуналарни пероксидаза реакцияси ёрдамида текширганимизда, қуйидаги натижалар олинди. Янги гўшtda экстрактнинг 1,3,4,5,6,7,8,9 ва 10-намуналарда, *кўк-яшил* ранг ҳосил бўлди. 2-намунадаги сифати ўзгарган ёки мажбурий сўйилган бройлер жўжалари гўшtidан экстрактнинг қорамтир-малла рангга кирганлиги аниқланди.

Хулоса:

1. Мажбурий сўйилган бройлер жўжалари гўштининг истеъмолга яроқли ёки яроқсиз эканлиги органолептик ва лаборатория текширишлари орқали маълум бўлади.

2. Самарқанд шаҳар “Темирйўл деҳқон бозори”га сотиш учун олиб келинган бройлер жўжаларидан текширилган 10 та намунадан фақатгина 2-намунадаги бройлер гўштининг истеъмолга яроқсиз эканлиги аниқланди.

Амалиётга таклиф. Сотиш учун келтирилган бройлер жўжаларининг гўшт маҳсулотлари лаборатория шароитида ветеринария-санитария экспертизаси текширувларидан ўтказилиб, истеъмолга яроқлилигини аниқлангандан сўнг сотувга чиқариш мақсадга мувофиқ.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. А.В.Смирнов. // Практикум по ветеринарно-санитарной экспертизе. Санкт-Петербург ГИОРД, 2015 й.
2. Ф.Б.Ибрагимов ва бошқалар. “Veterinariya meditsinasi” журнали №8. Тошкент 2018 й.
3. С.М.Муродов. // Ветеринария-санитария экспертизаси. Дарслик. Самарқанд - 2006 й.
4. С.М.Муродов ва бошқалар. // Ветеринария-санитария экспертизаси. Услубий қўлланма. Самарқанд 2017 й.
5. Т.Ниниос, Ж.Лунд. «Meat Inspection and Control in the Slaughterhouse» Филландия. 2014 й.